

УДК 72.01

І. І. Стецюк, Є. В. Швець

КОНЦЕПЦІЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОГО ПРОСТОРУ, ЯК МЕТОД ПОЛПШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ УМОВ В М. КИЄВІ

«Театр в усі часи був, є і буде інструментом і формою пізнання та усвідомлення феномену людини, виразу духовно-культурних, мистецько-естетичних ідеалів спільноти, відображення її політичного устрою, ідеологічних вчень.»

В. І. Проскураков

«Все життя театр, і ми в ньому актори...»

У. Шекспір

Духовний розвиток – це довгий шлях по незнайомій країні. Він пробуджує здібності, що раніше спали, возвеличує свідомість до нового рівня, рішуче трансформує елементи особистості та допомагає функціонувати в нових вимірах.

Серед багатьох проблем нашого суспільства, які трапляються в наш час є проблема зростання та розвитку інтелектуального і духовного компонентів людини та її звернення до загальнолюдських і національних цінностей, насамперед, духовно-моральних.[5] Ціннісні орієнтації виконують роль регуляторів поведінки особистості та впливають на визначення її місця в суспільстві. Духовні цінності виявляються спільними для дуже широких кіл людей безвідносно до їх професії чи особистих уподобань. Досить часто вони охоплюють усе суспільство, етнос або націю, визначають їх глобальну поведінку.

Одна з головних складових, що формує нашу моральність – це простір, у якому ми живемо і з яким ми спілкуємося кожен день з ранку до вечора, протягом усього життя.[1] *Фактор простору* впливає на людину, як соціокультурну істоту та на формування її духовно-моральних цінностей. Існує прямий зв'язок між характером міського середовища, структурою населення, його соціально-економічним станом та культурним рівнем. Правильно організоване середовище повинно мати індивідуальний, неповторний вигляд, змінювати якість життя в місті на краще, формувати у людей культуру взаємодії, спілкування та сприяти зниженню рівня злочинності у містах та

багато ін.[2] Але як організувати неврегульований простір вже сформованого міста?

Автори спробували накласти на просторову систему міста систему театрального дійства. Адже *театральна дія* залишається в пам'яті як мистецька, духовна цінність і може саме вона в змозі допомогти звернутися суспільству до загальнолюдських та духовно-моральних цінностей?

Визначимо основні ознаки театального простору та театального дійства:

- ігровий простір може бути, а може і не бути заздалегідь визначений матеріальними елементами предметно-просторового середовища, або бути ідеальним;[3]
- будь-яка гра має свій власний сценарій;
- головними форматорами-кураторами простору є необхідні за сценарієм подразники (світло, звук, запах, смак, дотик) людських органів відчуттів;
- між простором і дією є взаємо-обернений зв'язок: театральний простір потребує відповідної дії, а дія потребує відповідного простору;
- кожній грі, дії відповідають певні межі простору і часу;
- театральна сцена – це обмежена територія, на якій діють власні правила і закони;
- існує просторова організація театального дійства: розташування глядача, глядача-учасника, учасника дії відносно самої дії.

Спробуємо міський простір розглянути як систему, яка складається з елементів та зв'язків, де в ролі елементів – вузли міста, а в ролі зв'язків системи – зв'язки між вузлами. Театральне дійство може відбуватися як у вузлах так і в зв'язках або навіть перетікати від одного в інше, утворюючи театралізовані шляхи, тунелі та ходи по місту. Усі ознаки театралізованого простору та дійства, які було перераховано вище, ми можемо використати у побудові театралізованого міського простору.

Вузли міста (елементи системи) можуть бути постійними та тимчасовими. До постійних відносяться – міські площі, громадські будівлі та заклади, парки та сквери, острови, озера та ін. Тимчасовими є такі вузли, які можуть виникати будь-де, на перетині двох або більше тунелів.

Зв'язки між вузлами міста (зв'язки системи) – міські вулиці, водні та повітряні шляхи, наземні та підземні тунелі, видимі та невидимі ходи та ін.

Тобто відпочинок та культурно-просвітницький розвиток можуть відбуватися за театралізованим сценарієм. Але хто саме має формувати сценарій, хто буде художнім керівником міського простору? На наш погляд, цю місію має виконувати не одна людина, а група людей – так званий «проектний інститут», який займається проектуванням міського театального дійства та

розробляє сценарії з ціллю культурно-просвітницького розвитку населення. До цієї організації можуть входити люди таких спеціальностей як сценарист, письменник, художник, архітектор, композитор, декоратор, режисер, програміст і навіть інвестор та політик. Склад «проектного інституту» має змінюватися та обиратися на конкурсній основі. Ця група матиме змогу запропонувати свій варіант сценарію, який будуть оцінювати жителі міста та гості столиці.

На просторову систему міста накладаємо систему театрального дійства. Розглянемо утворену систему на прикладі міста Києва. Поділ театралізованого простору міста Києва (табл. 1):

- *Театр історичний* (правобережжя) – правобережна частина міста Києва, а саме її центральна частина, де місто зародилося та починало розвиватися. Тут розташовані основні історичні пам'ятки, культові споруди. Сценарії у цій частині можуть мати історичний характер та складатися на основі легенд, міфів та реальних оповідей про місто.
- *Театр друїдів (пра-театр)* (дніпровські острови) – водно-зелений діаметр міста Києва, а саме дніпровські острова міста Києва та р. Дніпро. Головним форматором видовищних просторів тут виступає українська природа. Адже від прадавніх часів просторами магічних обрядових дій, обрядових ігор давніх слов'ян, і серед них українців, були природні ландшафти – ліси, поля, гори. Об'єктами пошанування у цих обрядах були джерела, річки, болота, озера, ставки, а також вогонь – у культах небесних сил, та гаї, ліси, окремі дерева і пори року, що символізували вегетативну природну силу.[2] Тут кияни та гості міста зможуть звернутися до свого минулого та відродити давно забуті форми театрального дійства.
- *Театр сучасний (новітній)* (лівобережжя) – лівобережна частина міста, де забудова розпочалася лише на початку ХІХст. та можлива організація новітнього центру. Сценарії тут можуть мати досить сучасне забарвлення та носити новітньо-інформаційний характер.

Усі сценарії мають єдину ціль, але можуть бути досить різними. Наприклад вони можуть мати такі назви: тунель для спілкування, мандрівка по лику Києва, шлях духовного розвитку, тунелі вуличних театрів та багато ін. (схема 1).

Авторами було розроблено два варіанти сценаріїв театрального дійства. Один з сценаріїв розгортається у правобережній частині міста Києва в історичному театрі та має назву: «*хода по Київським пагорбам*» (схема 2). За цим сценарієм кияни та гості міста мають змогу ознайомитися с історією та міфами Київських пагорбів. На кожній з гір можуть відбуватися містерії, які б

відображали події забутого минулого, а переміщуватися по київським горам можна пішки, на велосипедах та навіть за допомогою повітряних дережаблів. Події другого сценарію розгортаються вздовж річки Дніпро і дніпровських островів в Театрі друїдів та мають назву «Водний шлях» (схема 3). За цим сценарієм кияни та гості міста мають змогу доторкнутися до прадавніх часів. Мандруючи безмежним водним простором кожен зможе відчутти недоторкану природу. Шлях пролягатиме вздовж схилів правобережної частини міста, потім вздовж островів та на завершення – огляд лівобережжя. Протягом всього маршруту влаштовані оглядові зупинки, на деяких із них можливо виходити на невеликі зелені платформи, де буде влаштовано певне дійство відповідної тематики.

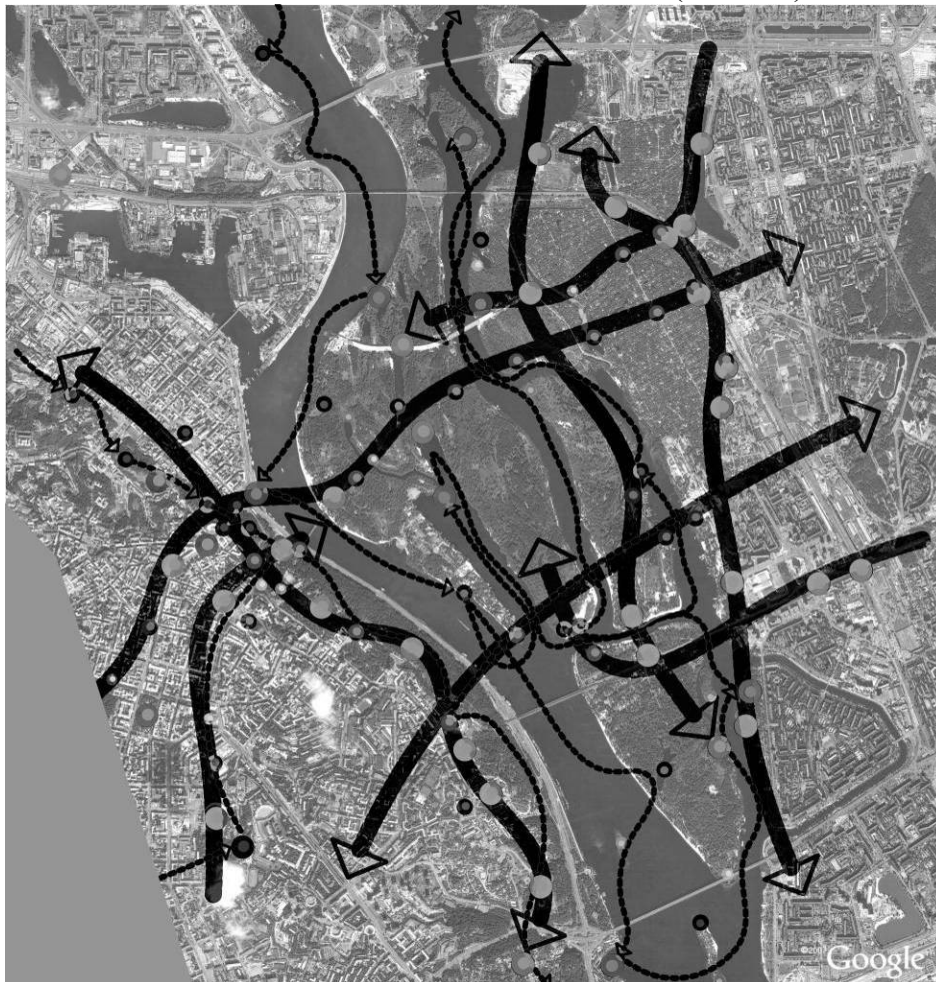
Табл. 1. Поділ театралізованого простору міста Києва.

	Театр історичний	Театр друїдів (пра-театр)	Театр сучасний (новітній)
Місце розташування	Правобережна частина міста (центральна), де місто зародилося і починало розвиватися.	Водно-зелений діаметр міста Києва, а саме дніпровські острови міста та р. Дніпро.	Лівобережна частина міста, де забудова розпочалася лише на початку ХІХст. та можлива організація новітнього центру.
Сценарій	Мають історичний характер та складаються на основі легенд, міфів та реальних оповідей про місто.	Форматором видовищних просторів виступає українська природа. Адже від прадавніх часів просторами магичних обрядових дій, обрядових ігор давніх слов'ян, були природні ландшафти – ліси, поля, гори. Є змога звернутися до свого минулого та відродити давно забуті форми театрального дійства.	Мають досить сучасний, новітньо-інформаційний характер.

Схема 2. «Хода по Київським пагорбам»

Схема 1. Загальна схема можливих тунелів (шляхів) в м. Києві.

Висновки:

Застосування запропонованої гіпотези на практиці, на наш погляд, дозволить:

- урівняти соціально-культурний рівень населення міста;
- розкрити культурно-інтелектуальний потенціал жителів м. Києва;
- створити сприятливі соціально-культурні умови для мешканців міста, а саме зменшити злочинність та деградацію населення за допомогою архітектурно-містобудівних заходів;
- утворити нове середовище, що дозволить перейти людині на новий, духовний рівень.

Подальші дослідження можуть бути пов'язані з пошуком нових гіпотез щодо моделювання явищ і процесів у міському просторі з ціллю поліпшення соціально-культурного рівня населення.

Література

1. Колінько В. В., Куровський Г. К. Київ – священний простір. Від філософії та стратегії розвитку Києва до контурів національної ідеї. // К.: Київська ландшафтна ініціатива, 2006 – 232с., іл.
2. Яременко Л. В. О социальных ценностях как принципе организации городской среды // Містобудування та територіальне планування – Київ: КНУБА 2007 – випуск № 26 – С. 356-361.
3. Проскураков В. І. Архітектура українського театру. Простір і дія: Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка» 2001. – 564с.
4. Бархин Г. Б. Архитектура театра – Москва Издательство Академии Архитектуры СССР, 1947г.
5. Стецюк І. І., Швець Є. В. Розвиток культурно-просвітницької функції, як гіпотеза поліпшення соціально-культурних умов в м. Києві // Містобудування та територіальне планування – Київ: КНУБА 2008 – випуск № 30 – С. 368-372.
6. Кондуфор Ю. Ю. Главный редактор История Киева в трех томах – Киев «Наукова думка» 1982г.

Анотація

У статті проводяться паралелі між простором міста та простором для театральної дії. Виявляються основні положення концепції театралізованого простору.

Аннотация

В статье проводятся параллели между пространством города и пространством для театрального действия. Выявляются основные положения концепции театрализованного пространства.